

В данной статье рассматриваются педагогические особенности использования компьютерных моделей как инструмента при организации самообразования студентов физических специальностей.

ӘОЖ 37.015:394.3:165

Қайыргалиев Т.
М. Өтемісов атындағы
БҚМУ-дың аға оқытушысы

ОЙЫН – ДҮНИЕТАНЫМ ҚАЛЫПТАСТЫРУ ҚҰРАЛЫ

Адам іс-әрекетінің негізгі түрлерін ойын, оқу және еңбек деп атаймыз. Жеке адамның белсенділігі осы аталған іс-әрекет түрлерінің ағымында біртіндеп қалыптасып отырады. Бұл - дамудың және жетілудің жемісі. Адам дүниені біртіндеп қалыптасатын жеке белсенділігі арқылы таниды. Осындай жеке адамның аса маңызды сапасы болып саналатын қоғамдық белсенділігі мен өз еріктілігін қалыптастырудың ілкі бастауы да осы ойын. Балалық шақта қоршаған орта шындығын игеруге бағытталған іс-әрекет түрі ойын деп аталады.

Ойын – бұл балалар мен жасөспірімдердің өзінше пайда болып өрістейтін еңбегі. Жалпы өмірде ойынның белгілі бір қоғамдық мәні бар. Ойын барысында белгілі бір әрекет жасай отырып, жасөспірім қоғамдық өмірге қатысудың алғашқы үлгісін алады, үлкендермен арадағы қарым-қатынас құрылымын біршама түсінеді. Бала ойын әрекеті арқылы өзі өмір сүріп және дамып отырған белгілі бір әлеуметтік ортадағы норма мен әрекетті қабылдайды.

Балалар іс жүзінде әлі шамасы келмейтін ересектердің іс-әрекеттерін орындауға ұмтылады. Ересектердің әлеуметтік рөлін түсіне отырып, бала адамгершілік нормаларын игеруге де талпынады. Ойын белгілі бір ұстамды тәртіптің көрінісі деуге де болады. Ойын - әлеуметтік қызмет, ол баланың жасына қарай өзін қоршаған ортаны, яғни сол ортадағы шындықты танып, игеріп білуге, оны өзгертуге құштарлығын арттыратын құрал. Ойын әрекетінің психологиялық ерекшелігі басты екі қызметті аңғартады. Бұлар - таным және бағдарлық қызметтер.

Ойынның танымдық қызметі - тануға деген мүдделікті қалыптастыруы. Ол бағдарлық қызметке араласуға ынтасын арттырады. Мәселен, оқушылармен өткізілетін ұжымдық ойында сол ойынның мақсаты, оның мазмұны, ойын түрі, ережесі,

ұжымдық ойындағы қарым-қатынас сипаты және ұстаздық жетекшілік секілді құрылымдық буындар бар.

Ойынның психологиялық мәнінен, ойын барысында баладан не талап етілетініне тек ойнай білуді емес, сондай-ақ оның өзін қоршаған адамдарға да дұрыс қарай білуге үйрету сәтіне баулу, қоғамдық қатынастардың алғашқы көріністерінің белгісі болып табылады.

Мектеп жасына дейінгі ойындар мен жоғарыда аталған жасөспірімдер ойындарының өзіндік сипаты жағынан айырмашылықтары бар. Атап айтсақ, жасөспірім кезеңдегі ойындар көбінесе таным сипатындағы қозғалмалы, спорт және шығармашылық рөлді болып табылады.

Жалпы ойынға қызығу баланың жасына, жынысына, өмір жағдайына байланысты білініп отырады. Ұл балалар мен қыз балалар ойындарының арасында да өзгешеліктер пайда бола бастайды.

Қыз балалар ойында көбінесе шығармашылық рөлді, ал ұл балалар жылжымалы спорт ойындарын ұнататыны байқалады. Жас өскен сайын екі жағының да танымдық ойындарға деген қызығушылықтары күшейеді.

Ойында бала дәл өміріндегідей іс-әрекет жасауға ұмтылады. Ойынның ойдағыдай дамуы берілген не қалаған рөлді белсенді атқаруына байланысты. Өйткені баланың өзі ойын барысындағы оқиғаны өткізіп, біршама оны сезінуге мүмкіндік алады. Оқушының ойындағы орны мен рөлі оның жеке басы мен адамгершілік қасиетіне, өзіндік ұйымдастырушылық бейімділігіне, себебі сол сәттегі жағдайды аңғарып білуінен, сондай-ақ ерік сапасына байланысты анықталады. Осы ретте мектеп өміріндегі ойынды сипаттасақ, әрбір оқушыға сол ойында белгілі бір рөлдің бекітілуі. Онда біреуінің спорттық мүмкіндіктерге деген бейімділігі көрінсе, екіншілерінің ұйымдастырушылық қабілеті не техникалық жағынан шеберлігі байқалады.

Ойын барысындағы оқиғалар әр оқушының тәжірибесін, дүниетанымын, танымын және көзқарасын байытуға жағдай жасайды. Мектепке дейінгі мекемелерде не жалпы орта білім беретін оқу орындарындағы өткізілетін ойындардағы рөлдердің бөлінуіне, әрбір бала не жасөспірім болсын өз құрбы-достарының арасындағы біртіндеп байқалатын беделдері елеулі рөл атқарады. Ойын балалардың достық қарым-қатынасын орнықтырады, бір-біріне деген сенімін, түсіністіктерін арттырады. Ойын – түрлі жас

кезеңіндегі балаларды тәрбиелеудің тиімді жолы дейміз. Олардың жайран, қуанышты дүниетанымын қалыптастыруын қамтамасыз етеді, нақты өмір жағдайында өзіне тапсырылған міндеттерден оқуда, еңбекте не қоршаған ортамен қарым-қатынасына болсын – бәрін дұрыс шешуге жәрдемдеседі.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Алдамұратов Ә.Ж. Жалпы психология. А., Ғылым, 1996.
2. Айтпаева А.Қ. Казахские народные игры как средство воспитания младших школьников. Автореферат канд. пед. наук А., 1997.
3. Мухина В.С. Мектеп жасына дейінгі психология. Алматы, 1986.
4. Жарықбаев Қ.Б. Цалиев С. Қазақтың тәлімдік ой-пікір антологиясы. Алматы, Мектеп, 1994.
5. Ахметов К., Хайдаров Ж.С. Теория и технология игры. Алматы. Ғылым, 1988.

***

В статье рассмотрены эффективные пути воспитания детей посредством игровой деятельности, являющейся средством формирования у детей дружеских отношений, повышения взаимного доверия, позитивных межличностных отношений.

Материал статьи имеет ценность для учителей, работающих с детьми младшего школьного возраста.

***

The article deals with effective ways of children's upbringing with the aid of the game activity which is the means of forming children's friendly relations, mutual confidence, positive interpersonal relations.

The material of the article is important for teachers dealing with junior pupils.

УДК 37.032:378.18:347.168

*Мухамедрахимова Г.И.
ст.преподаватель, Кокиетауский
ГУ им. Ш.Уалиханова*

**ВЫЯВЛЕНИЕ УСЛОВИЙ ФОРМИРОВАНИЯ У СТУДЕНТОВ
ОБЩЕЙ ФИЗИЧЕСКОЙ КАРТИНЫ МИРА ДЛЯ
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ БУДУЩЕЙ ПРОФЕССИИ**

Постановка задачи. Учитывая те серьезные реформы, которые в последнее время произошли в сфере образования РК, вносились существенные изменения и в форму, и в программу высшего образования. Вследствие внедрения в высших учебных заведениях РК *кредитной технологии обучения* произошли не только